

Döme Barbara

SZÓ NÉLKÜL

Allok a tükör előtt, és próbálom kimondani: sajnálom. Nem megy, három hete bennragadt az utolsó szó is. Összekucorodom a szőnyegen, várom, hogy történjen valami. Aranycsík tör be az ablakon, kettévágja a szobát. Egyik felében maradok én, másikban a hangom. A két rész között tágul a rés, nem tudom átlépni, nincs senki, aki segíthetne rajtam.

Vérnyomásmérő a karomon, pumpálom, hátha a nyomás végre kilöki belőlem a hangot, legalább most utoljára. Mindent úgy teszek, mint három hete, mégsem olyan már semmi. Anyám elment, s elvitte magával mindazt, ami az önként vállalt némaságban reményt nyújtott számomra. Álltam a koporsójánál, s arra gondoltam, bocsánatot kell kérnem tőle mindazért, amit akarva vagy akaratlanul tettem ellene az elmúlt harmincöt évben.

Rokonok jöttek feketében, arcukra tetovált bánattal. *Mi lesz most veled?*, kérdezték, miközben azt lesték, maradt-e még a libamájas szendvicsből. *Nem ártana végre kinőnöd ezt a makacsságot!*, oktatott a másik, *mert az mégsem lehet, hogy ezután többé soha senkivel nem beszélsz. Anyád sem ezt akarná. Bennem bízhat, én melletted állok, soha senkinek nem árulom el a titkodat, ha elmondod*, nyaggatott keresztanyám, közben anyám koporsójára dobott egy marék földet. Ezek semmit nem értenek, gondoltam, semmit nem éreznek. Amikor mindenki elment a torról, ahol felzabálták az utolsó morzsát is, és jól kinevetgélték magukat, visszamentem a temetőbe. Elköszönni, hogy utoljára szólhassak hozzá. Sütött a nap, de erős szél fújt, az éjszaka fagy keményítette a földet. Semmi nem érdekelt, leültem a sírba döfött feszülettel szemben. Bámultam a faragott Krisztust a kereszten, szuggeráltam, hátha megelevenedik, kezét anyám koporsójára teszi, ő meg kinyitja a szemét. Fiatal pár sétált arra kézen fogva, néztek, aztán szemérmesen elfordították a fejüket. Rettogtam, hogy megszólítanak, megszólít valaki. Ültem a hideg földön, arra gondoltam, most tényleg bocsánatot kérhetek anyámtól. Próbáltam szólni, de minden hang a torkomban maradt, mintha egy szoros dugó állta volna útját. Biztos voltam abban,

hogy a jóisten így büntet azért, amit anyám ellen elkövettem, mert nem törődtem vele eléggé.

Amikor egyedül maradt, hónapokig felé sem néztem, azt hittem, elég, ha telefonon beszélünk. Nem vettem észre, hogy szép hosszú, barna haja megszőrkült, bőrét redőkbe hajtogatták a magányos hetek, hónapok. Amikor utoljára találkoztunk, már alig ismertem meg. Azt mondta, nem haragszik, de fakó szeméből is kivehető volt, hogy nem mond igazat. Azt is kijelentette, a magány és a bánat egyébként is jár neki mindazért, amit tett. Amiről akkor már csak mi ketten tudtunk.

Tizenkét éves voltam. Apám az udvaron cigarettázott, élvezettel szívta be a füstöt, s amikor kifújta, a füstön át olyannak tűnt, mint valami görög isten. Magas volt és erős. Anyám odalépett hozzá, vitatkozni kezdtek. Beljebb húzódtam az ajtó mögé, oda, ahol már nem láthattak, de én megleshettem őket az ajtórésből. Anyám sírt, két öklével verte apám mellkasát. Rettegtem, hogy megölik egymást, s én árván maradok. Tudtam, mit jelent árvának lenni, az iskolában volt egy fiú, akinek se anyja, sem apja nem volt. Az öreg nagymamája nevelte. Azzal riogatták, ha meghal a nagymama, árvaházba viszik. Az árvaházat a pokol előszobájának képzeltem. Nem akartam odakerülni, ha apám és anyám agyonütik egymást. Eleredt az eső, de ők nem jöttek be a házba. Anyám azt mondta: *Jenő meghalt, legalább nem kényszeríthetsz többé, hogy lefeküdjek vele!* Apám, mintha meg sem hallotta volna anyámat, tovább cigarettázott. Tudtam, kiről beszélnek, Jenő bácsi a keresztapám volt, sok időt töltött velünk. Szerettem. Először fel sem fogtam, anyám miről beszélt. Aztán megértettem, hogy a keresztapám meghalt, de anyám mondandójának másik felét nem tudtam értelmezni. Aztán anyám azt ordította: itt lenne az ideje, hogy a gyerekek mindent elmondjanak, hogy az ő apja valójában Jenő volt! Okos gyerek voltam, talán koravén is, értettem anyámat, felfogtam, hazudtak nekem. Anyámra mégsem haragudtam, csak apámra, aki „kényszerítette” a feleségét, hogy lefeküdjön valaki mással. Ekkor még nem tudtam pontosan, mi is történt, de a szót, hogy kényszerítés, ismertem, s mivel tudtam, az rossz dolog, meggyűlöltem apámat. Többé sosem szóltam hozzá.

Jenő bácsi temetése után anyám leült velem, és mindent elmagyarázott. *Gyerek vagy még, de elég okos, hogy megértsd, mi történt,* mondta, s közben sírt. *Apádnak nem lehet gyereke, beteg, ezt érted?* Bólogattam. *Mindenképpen szeretett volna családot, ezért keresett valakit, akivel én*

együtt lehettem, hogy te később megszülethess. Tudod, hogy születik a kisbaba, az iskolában is tanultátok már, magyarázta. Jenő bácsi, apád barátja, belement a dologba, én meg nem tehettem mást, zokogott. Tudom, ez nem keresztényi dolog, szabadkozott, de te megszületél, és ennek nagyon örülök. Ne haragudj apádra, kérlek!

Jóval később arra is fény derült, anyámat nem csak egyszer kényszerítette apám, hogy Jenővel legyen, de többé már nem esett teherbe.

Miután Jenő bácsit eltemettük, az életem teljesen megváltozott. Úgy éreztem, olyan titkot cipelek, amit soha senkinek nem szabad megtudni, különben a családunk céltáblává válik. Eldöntöttem, többé nem beszélek. Csak anyámhoz voltam hajlandó szólni, de csupán akkor, ha más nem volt a közelben. Apám Jenő után egy évvel rákban halt meg. Anyámmal másik városba költöztünk, azt hitte, a környezetváltás jól tesz, s újra megszólalok másoknak is. Nem így történt.

Hamarosan kimondták, mutista vagyok. A tájékoztató papíron, amit anyám kapott a pszichiátertől, ez állt: „*A mutizmus kommunikációs zavar, amiben az érintett személy csak egyes emberekhez, vagy senkihez nem beszél, és ez nem magyarázható halláskárosodással, vagy beszédzavarral. Gyakran jár együtt depresszióval, szorongással is.*”

A pszichiáter arról faggatta anyámat, hogy abban az időben, amikor elnémultam, történt-e valami a családunkban, ami rám ilyen hatást gyakorolt. Anyám tagadta, hogy bármi lett volna, pedig tudta, vagy legalábbis sejtette, miért nem beszélek másokkal. Hálás vagyok, hogy sosem faggatott, és arra sem próbált rábeszélni, másokkal is álljak szóba. Elfogadta és tiszteletben tartotta a döntésemet, ami persze egy idő után már nem is annyira saját döntésem volt, mint inkább kényszer, hogy nem beszélhetek. Egy idő után biztos voltam benne, mások előtt akkor sem tudnék megszólalni, ha akarnám.

Az új iskolában a tanárok megértően fogadták önként vállalt némaságomat. Mindent megtettek azért, hogy ne érezzem magam furcsának. Megengedték például, hogy a szóbeli feleleteket anyám otthon felvegye, a hangfelvételt pedig elküldte az iskolába, így kaptam osztályzatot. Jó tanuló voltam, a suliban mindig, mindenre tudtam a választ, ha írásban kérdeztek, így könnyebben tettek engedményeket, amikor arra volt szükség. Szerencsére ez az egyetemen is működött, persze másképpen, mint az általánosban, de erre most nem térnék ki.

A gyerekek között persze mindig akadtak, akik csúfoltak. Eleinte tombolt bennem a vágy, hogy visszavágjak nekik, de a blokk, amit a családi titok megőrzése okozott, erősebb volt a haragnál és a gyűlöletnél. Nehéz ezt elmagyarázni olyan valakinek, aki nem élt át hasonlót. Egy idő után ez az állapot olyan természetessé válik, mint a levegővétel, sőt attól tartottam, ha feladnám a fogadalmam, és anyámon kívül másához is szólnék, a jóisten megbüntetne érte. Egy darabig akkor is beszéltem, amikor senki nem volt körülöttem, mert így éreztem szükségét, de aztán ez a vágy fokozatosan megszűnt. A gondolatok és az írás átvették a beszéd helyét az életemben.

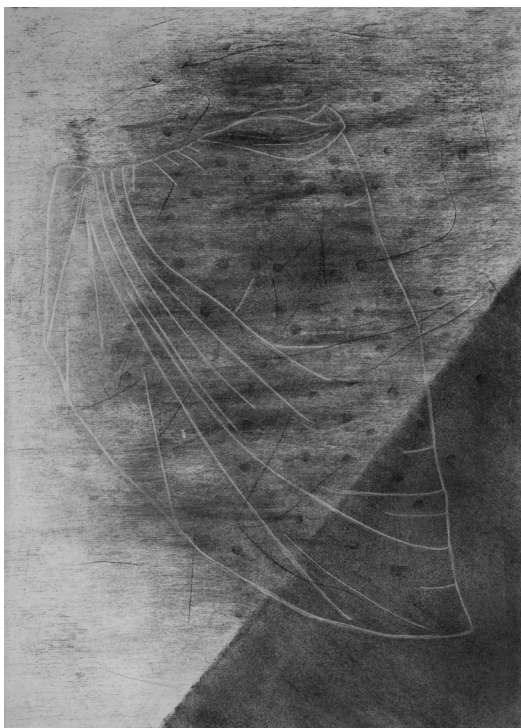
Egyetemi tanáromnak köszönhetően egy politikus beszédírója lettem. Örült, hogy nem csacsogok, így nem tudtam visszaszólni, sőt a titkait sem fecsegtem ki. *Kész főnyeremény ez a nő*, mondta egyszer a barátjának. Jól éreztem magam a hivatalban, szerettem bejárni, kedveltem a kollégáimat. Az egyikbe beleszerettem. Egy idő után kölcsönössé vált az érzés, de nem tartott sokáig. Megpróbált szóra bírni, nem értette meg, minél erőszakosabb velem, annál erősebb lesz bennem a gát, ami a beszédemet blokkolja. Anyám időközben teljesen egyedül maradt. Apám halála után újra férjhez ment, de ez a kapcsolat nem állta ki az idő próbáját, néhány év után elváltak. Annyira lefoglalt a munkám, hogy elfelejtettem törődni vele, ő meg nem panaszkodott. Szép lassan felemésztette a magány. Telefonon mindennap beszélünk, ha nem hívtam, keresett ő, de ezek a beszélgetések egy idő után felszínessé váltak.

Aztán három hete ő is követte apámat. Reggel nem ébredt fel, egyedül volt akkor is. Hívtam, s miután egész nap nem vette fel a telefont, írtam a szomszédoknak, nézzenek rá. Kétszáz kilométer távolságból nem tudtam volna odaérni olyan gyorsan, mint ahogyan arra akkor szükség volt. A rendőrség értesített, hogy anyám agyvérzést kapott. A rokonok segítettek megszervezni a temetést.

Három hete nem vagyok önmagam, már a munkahelyemen sem tudok teljesíteni. Próbálok magam lefoglalni, belekezdtem egy regény írásába is, de nem haladok vele. Folyton csak anyám arcát látom, ahogy hamuszürkén fekszik a koporsóban. Az éjszaka azt álmodtam, hogy már vele sem tudok beszélni. Hiába szólt hozzám, képtelen voltam válaszolni. Azt is tudom, miért. Haragudtam rá, hogy meghalt, és egyedül hagyott a titkunkkal.

Ülök az irodában a gép előtt, de csak bámulom a monitort, semmi értelmes nem jut eszembe, pedig délre végezmem kellene a főnököm ünnepi beszédével. A kolléganóm hív, menjek vele ebédelni, ingatom a fejemet. Nem akarok kimozdulni, egy órája annyira feszült voltam, hogy bevettem két szem nyugtatót, kicsit kába vagyok. Inkább a gép előtt maradok, hogy senkinek ne tűnjön fel.

Próbálok újra írni, de valaki a nevemet kiabálja az utcáról. Ismerős hang. Az ablakhoz lépek. Anyámat látom a túloldalon, abban a ruhában, amiben eltemettük. A haja ismét barna, az arca kisimult. Olyan szép, és úgy mosolyog, meg akarom ölelni. Elfordul, elindul. Anyu, várj meg!, kiabálok, és fellepek az ablakpárkányra. Valaki mögém lép, és azt mondja: hallottátok, beszélt, milyen szép hangja van!

Köpeny (Giotto után) No 504., 2016 (70 x 50 cm, szén, préselt szén, papír)